

DAGMARA SIEKIERSKA

Doktorantka w Zakładzie Postępowania Cywilnego
Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
<https://orcid.org/0000-0001-6493-2737>

Nadużycie prawa procesowego a odmowa nadania klauzuli wykonalności

Wprowadzenie

Problematyka nadużycia prawa procesowego w postępowaniu klauzulowym była już przedmiotem rozważań naukowych, jednakże zasadniczo obejmowała stan prawny, w którym niewątpliwie brakowało stosownych regulacji. Dotychczas bowiem w ustawodawstwie nie ustanowiono przepisu, z którego w drodze wykładni językowej można byłoby wyprowadzić normę prawną uzasadniającą odmowę nadania klauzuli wykonalności ze względu na zamierzenie obejścia prawa. Wprowadzenie nowelizacją¹ do postępowania klauzulowego

¹ Ustawa o zmianie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469).

art. 782¹ Kodeksu postępowania cywilnego² niewątpliwie wypełniło tę lukę prawną.

Tym samym, zgodnie z tematyką opracowania, analiza będzie się koncentrować na przyczynach odmowy nadania klauzuli wykonalności na gruncie nowego unormowania. Biorąc pod uwagę zakres i istotę postępowania klauzulowego, należy przyjąć, że zasygnalizowania będą wymagały inne podstawy oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, przy czym niniejszą analizę należy niewątpliwie poprzedzić chociażby ogólnikowym omówieniem podstawowych kwestii dotyczących klauzuli wykonalności w celu poprawnego omówienia dalszych zagadnień.

1. Charakter i funkcje postępowania o nadanie klauzuli wykonalności

Jak wynika z poglądów doktryny prawa cywilnego oraz orzecznictwa, charakter postępowania o nadanie klauzuli wykonalności nie jest określany jednolicie. Z jednej strony postępowanie klauzulowe postrzegane jest jako integralna część postępowania egzekucyjnego, w którym to postępowaniu sąd nie dokonuje czynności procesowych, lecz mają one w istocie charakter wykonawczy³. Wskutek tego przedmiotem postępowania jest ustalenie, czy istnieje możliwość zastosowania środków przymusu w celu zaspokojenia świadczenia wynikającego z określonego tytułu egzekucyjnego, dlatego zmierza ono do realizacji ogólnego celu postępowania egzekucyjnego⁴.

Z drugiej strony, zgodnie z poglądem odmiennym, postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności ma samodzielny i niezależny charakter w stosunku do postępowania egzekucyjnego. To stanowisko odnosi się zwłaszcza do faktu, że wniosek o nadanie klauzuli

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1575 ze zm.), dalej: k.p.c.

³ E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 83.

⁴ M. Muliński, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności krajowemu tytułowi egzekucyjnemu*, Warszawa 2005, s. 7.

wykonalności nie inicjuje egzekucji⁵, lecz wszczyna postępowanie klauzulowe. W sposób szczególny należy zaakcentować, że *de facto* do podjęcia postępowania egzekucyjnego może wcale nie dojść, a nastąpi to m.in. w razie odmowy nadania klauzuli wykonalności, dobrowolnego spełnienia świadczenia przez dłużnika oraz gdyby sam wierzyciel nie zdecydował się na złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji⁶.

Odrębny charakter postępowania klauzulowego i sama jego istota wskazują na jego umiejscowienie w polskim systemie prawnym. Ponieważ przedmiotowe postępowanie nie stanowi już postępowania rozpoznawczego, a nadal nie jest postępowaniem egzekucyjnym⁷, należy się przychylić do poglądu uznającego je za pewne stadium pośrednie, „pomost” pomiędzy wymienionymi postępowaniami⁸.

Nie ulega wątpliwości, że przedmiotem postępowania klauzulowego jest opatrzenie tytułu egzekucyjnego, o którym mowa w art. 777 § 1 k.p.c., przez sąd (bądź referendarza sądowego⁹) klauzulą wykonalności¹⁰. Tym samym należy uznać, że jego celem jest ustalenie, czy

⁵ Odrębnym zagadnieniem jest możliwość wszczęcia postępowania egzekucyjnego, które inicjuje się na wniosek, z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu.

⁶ F. Kruszelnicki, *Zarys systemu polskiego prawa egzekucyjnego i zabezpieczającego*, Warszawa 1934, s. 78 i n.; W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, „Państwo i Prawo” 1988, z. 8, s. 39.

⁷ Mowa o ścisłym znaczeniu postępowania egzekucyjnego, tj. mającego na celu przeprowadzenie egzekucji, gdyż w znaczeniu szerokim postępowanie egzekucyjne obejmuje postępowanie klauzulowe. Odnośnie do postępowania rozpoznawczego należy zaznaczyć, że postępowanie klauzulowe może być też zainicjowane przed jego zakończeniem, np. w przypadku złożenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi zaopatrzonemu w rygor natychmiastowej wykonalności. Zob. P. Gil, *Postępowanie klauzulowe*, Warszawa 2007, s. 27–28; H. Mądrzak, *Zakres kognicji sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 787 k.p.c.*, „Studia Cywilistyczne” 1975, nr 25–26, s. 150–151.

⁸ J. Misztal-Konecka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 245.

⁹ Zgodnie bowiem z art. 781 § 1¹ k.p.c. czynności w sprawach o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 k.p.c., może wykonywać referendarz sądowy. Co istotne, w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności zastosowania nie znajduje art. 759 § 1¹ k.p.c.

¹⁰ Niniejsze należy odróżnić od innych postępowań, których celem jest także nadanie klauzuli wykonalności, np. od postępowania o zatwierdzenie ugody zawartej

na podstawie określonego tytułu egzekucyjnego możliwe jest przeprowadzenie egzekucji.

Wśród funkcji analizowanego postępowania należy wyróżnić przede wszystkim funkcję podstawową (inaczej powszechną) oraz funkcję subsydiarną. Pierwsza z nich urzeczywistniana jest w każdym postępowaniu klauzulowym i odnosi się do treści oraz wymogów formalnych tytułu egzekucyjnego. W zależności od ujęcia można wyróżnić trzy lub dwie grupy czynności składających się na funkcję podstawową. Zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny należy do nich zaliczyć: (1) zbadanie przedłożonego tytułu egzekucyjnego pod względem formalnym (odnoszącym się do wymaganych elementów, które tytuł ten musi zawierać), (2) ustalenie, czy orzeczenie jest prawomocne (bądź natychmiast wykonalne), oraz (3) stwierdzenie, czy treść rozstrzygnięcia jest wykonalna w drodze postępowania egzekucyjnego¹¹. Z kolei M. Muliński¹² twierdzi, że do funkcji podstawowej należy: zakwalifikowanie konkretnego aktu jako tytułu egzekucyjnego oraz zweryfikowanie, czy jego treść może być zrealizowana w drodze egzekucji.

Wobec powyższego za podstawowe czynności składające się na funkcję postępowania klauzulowego należy uznać zweryfikowanie kwestii formalnych przewidzianych dla tytułu egzekucyjnego oraz sprawdzenie jego wykonalności na gruncie postępowania egzekucyjnego. Mimo że ostatnie nie wynika z konkretnego unormowania, to w literaturze nie budzi wątpliwości fakt, iż niniejsze należy do istoty klauzuli wykonalności. Jeśli zaś chodzi o funkcję subsydiarną, to ma ona zastosowanie tylko i wyłącznie w niektórych postępowaniach o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności¹³.

przed mediatorem bądź o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, ugody albo innego dokumentu, te bowiem nie są postępowaniami klauzulowymi. Zob. M. Uliasz, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności*, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2021, s. 476.

¹¹ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 783*, [w:] A. Zieliński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019; J. Turek, *Postępowanie klauzulowe z art. 787 k.p.c.*, „Monitor Prawniczy” 2001, nr 3, s. 149.

¹² M. Muliński, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności...*, s. 17–18.

¹³ Chodzi tu w szczególności o ustalenie, czy nastąpiło przejście uprawnienia lub obowiązku objętego tytułem egzekucyjnym na inną osobę, czy istnieją inne podstawy

Ponadto trzeba dostrzec, że zakres funkcji podstawowej niewątpliwie rozszerzył się w następstwie powyżej wspomnianej nowelizacji procedury cywilnej. Tym samym w zaktualizowanym stanie prawnym, na gruncie art. 782¹ § 1 k.p.c., należy uwidocznic dwie dodatkowe czynności, tj. zbadanie, czy roszczenie objęte tytułem wykonawczym nie uległo przedawnieniu oraz czy w świetle okoliczności sprawy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności nie jest sprzeczny z prawem bądź też czy nie zmierza do obejścia prawa.

2. Kognicja sądu w postępowaniu klauzulowym

Z punktu widzenia omówionych funkcji postępowania klauzulowego, a także ich zależności względem podstaw nadania klauzuli wykonalności, z całą stanowczością należy stwierdzić, że funkcje te w istocie wyznaczają zakres kognicji sądu. Warto nadmienić, że zakres ten – w odróżnieniu np. od procesu – jest w tym postępowaniu znacznie ograniczony.

Klasyfikując zaś sam zakres kognicji, bez wątplenia należy wskazać, że sąd w postępowaniu klauzulowym bada przesłanki procesowe. Odnośnie do samego pojęcia przesłanek procesowych, choć w literaturze jest ono różnie definiowane, w niniejszym opracowaniu przyjęto za obowiązujące ujęcie węższe, przedstawione przez W. Broniewicza¹⁴. Zdaniem autora przesłankami procesowymi są okoliczności, od których istnienia (przesłanki pozytywne) bądź nieistnienia (przesłanki negatywne) zależy dopuszczalność powództwa, w tym przypadku możliwość rozpoznania kwestii nadania klauzuli wykonalności. Za przesłanki procesowe, od których istnienia uzależnione jest niejako rozpoznanie postępowania klauzulowego, należy zatem przyjąć: dopuszczalność drogi sądowej, jurysdykcję krajową oraz zdolność sądową i zdolność procesową¹⁵. Wobec tego w tym zakresie, co do zasady,

do prowadzenia egzekucji przeciwko osobie niewymienionej w tytule egzekucyjnym jako dłużnik, a także czy osoba, przeciwko której ma być nadana klauzula wykonalności, ponosi ograniczoną odpowiedzialność.

¹⁴ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1999, s. 190.

¹⁵ M. Muliński, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności...*, s. 121 i n.

nie ma różnic między postępowaniem klauzulowym a postępowaniem rozpoznawczym. Istnieje jednak między nimi zasadnicza różnica odnosząca się do powagi rzeczy osądzonej, gdyż postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności nie korzysta z tego waloru (zastosowania nie znajduje tu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.)¹⁶.

Przechodząc zaś do przesłanek merytorycznych, na wstępie należy zaznaczyć, że zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny¹⁷ badanie w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności kwestii o charakterze materialnoprawnym burzy konstrukcję tego postępowania. Nawet jednak pobieżnie analizując przepisy regulujące kwestie klauzulowe, trzeba dojść do wniosku, że niektóre zagadnienia materialnoprawne również takiemu rozpoznaniu w postępowaniu klauzulowym podlegają¹⁸. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności rozpoznaniu podlegają tylko kwestie o charakterze formalnym w odniesieniu do tytułu egzekucyjnego.

Tym samym należy stwierdzić, że w przedmiotowym postępowaniu sąd zasadniczo nie jest uprawniony do samej oceny, czy roszczenie istnieje¹⁹, a tym samym nie może badać materialnoprawnej zasadności roszczenia wynikającego z tytułu egzekucyjnego²⁰. Wynika to w szczególności z odgórnego związania sądu urzędowym dokumentem, jakim jest tytuł egzekucyjny. Pomimo to trzeba podkreślić, że o zakwalifikowaniu określonego dokumentu jako tytułu egzekucyjnego decydują zarówno kryteria formalne (ujęte w art. 777 k.p.c.), jak i kryteria

¹⁶ Uchwała Sądu Najwyższego (SN) z dnia 28 października 2010 r., III CZP 65/10, LEX nr 610125.

¹⁷ A. Marciniak, *Podstawa egzekucji sądowej (tytuł wykonawczy)*, Łódź 1991, s. 128.

¹⁸ M. Muliński, *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności...*, s. 14.

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 5 września 1967 r., I CZ 20/67, LEX nr 628.

²⁰ Przyjmuje się, że ocena w przedmiocie zasadności i wymagalności roszczenia stwierdzonego w tytule egzekucyjnym może być dokonana na gruncie powództwa o pozbowienie tytułu wykonawczego wykonalności (art. 840 k.p.c.) bądź na zasadach ogólnych w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.). Por. postanowienie SN z dnia 21 lipca 1972 r., II CR 193/72, LEX nr 1490; uchwała SN z dnia 17 kwietnia 1985 r., III CZP 14/85, LEX nr 3098; orzeczenie SN z dnia 13 kwietnia 1972 r., I CZ 35/72, LEX nr 2708726.

materialne, tj. przede wszystkim dokładne oznaczenie stron i świadczenia oraz zrozumiała treść tytułu egzekucyjnego umożliwiająca jego wykonanie. Tym samym wobec braku zdolności sądowej, czy też prawnej strony, na rzecz której tytuł egzekucyjny został wydany, a w konsekwencji niespełnienie materialnego kryterium, pozwala sądowi na wydanie postanowienia o odmowie nadania klauzuli wykonalności²¹. Ewentualna możliwość rozstrzygnięcia przez sąd o innych kwestiach materialnych zachodzi tylko w wyjątkowych przypadkach bądź o ile przepis szczególny to przewiduje, a bez wątplenia wyjątku takiego nie stanowi art. 782¹ k.p.c., w którym rozszerzeniu uległ zakres zagadnień materialnoprawnych. W każdym bowiem postępowaniu klauzulowym badane są wyłącznie te kwestie materialne, które znajdują się w przepisach procesowych²².

3. Nadużycie prawa

W literaturze pod pojęciem nadużycia prawa procesowego niewątpliwie rozumie się każdą okoliczność, za pomocą której strona postępowania używa procedury cywilnej w odmiennym celu niż uzyskanie ochrony praw podmiotowych²³. Punktem wyjścia przy ustaleniu istoty naruszenia prawa jest cel strony, który chce ona osiągnąć przez podjęcie określonej czynności procesowej. Przedmiotowy termin został zdefiniowany przez ustawodawcę, wprowadzonym nowelizacją art. 4¹ k.p.c., zgodnie z którym z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania stronom i uczestnikom postępowania nie wolno czynić użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono (nadużycie prawa procesowego).

Co istotne, zgodnie dyspozycją art. 782¹ k.p.c. wprowadzono do postępowania klauzulowego trzy podstawy odmowy nadania klauzuli wykonalności, tj. oczywistą sprzeczność wniosku z prawem,

²¹ H. Pietrkowski, *Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych*, Warszawa 2020, s. 837.

²² M. Uliasz, op. cit., s. 498.

²³ H. Pietrkowski, op. cit., s. 114-115.

zmierzanie w sposób oczywisty poprzez wniosek do obejścia prawa, a także przedawnienie roszczenia objętego tytułem egzekucyjnym (w przepisie posłużono się określeniem „tytuł wykonawczy”). Spełnienie którejkolwiek z powyżej przedstawionych przesłanek wiąże się więc z oddaleniem przedmiotowego wniosku.

Regulacja ta niewątpliwie nawiązuje do wyrażanego przed nowelizacją k.p.c. poglądu orzecznictwa²⁴, zgodnie z którym sąd może oddalić wniosek o nadanie aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności, jeżeli z jego treści oraz oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji w sposób oczywisty wynika, że zostało złożone w celu obejścia prawa²⁵. Wskazano też, że brak możliwości oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności (jeżeli tytuł egzekucyjny niewątpliwie wskazuje, że został wykreowany wyłącznie w celu obejścia prawa) oznaczałoby sprowadzenie sądu do roli organu automatycznie zatwierdzającego nadużywanie przez stronę przyznaną jej praw procesowych²⁶. Nadto w argumentacji tego poglądu podkreślono, że obliuguje do tego klauzula porządku publicznego, która w odniesieniu do postępowania klauzulowego znajduje zastosowanie jedynie do tych tytułów egzekucyjnych, które nie są orzeczeniami sądowymi²⁷.

W ujęciu podanym przez H. Pietrzakowskiego²⁸ sprzeczność wniosku z prawem bądź stwierdzenie, że zmierza on do obejścia prawa, jako rezultat oceny na gruncie art. 4¹ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.,

²⁴ Uchwała SN z dnia 4 grudnia 2013 r., III CZP 85/13, LEX nr 1405240.

²⁵ Stanowisko to częściowo nawiązuje do uprzednich wypowiedzi SN i na ogół zyskało w literaturze aprobatę. Tak M. Bączyk, *Przeгляд orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach bankowych za okres od lipca do grudnia 2013 r.*, „Monitor Prawa Bankowe” 2014, nr 10, s. 70; P. Telenga, *Oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji w akcie notarialnym złożone w celu obejścia prawa. Glosa do uchwały SN z dnia 4 grudnia 2013 r.*, III CZP 85/13, „Polski Proces Cywilny” 2014, nr 2, s. 291; M. Muliński, *Dopuszczalność nadania klauzuli wykonalności notarialnemu tytułowi egzekucyjnemu – glosa – III CZP 85/13*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 16, s. 873. Odmiennie F. Zedler, *Odmowa nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wygenerowanemu w celu obejścia prawa. Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z 4.12.2013 (III CZP 85/13)*, „Polski Proces Cywilny” 2015, nr 4, s. 504–505.

²⁶ Uchwała SN z dnia 4 grudnia 2013 r., III CZP 85/13, LEX nr 1405240.

²⁷ Ibidem.

²⁸ H. Pietrzakowski, op. cit., s. 839.

mają być „oczywiste w świetle okoliczności sprawy”. Przyczyny, dla której ustawodawca nie odwołał się w art. 782¹ k.p.c. wprost do instytucji nadużycia prawa procesowego, należy upatrywać wyłącznie w uchwaleniu omawianych przepisów w różnych terminach. Należy jednak podkreślić, że pojęcia „obejście prawa” i „nadużycie prawa procesowego” nie zawsze są synonimiczne, co oznacza, że do obejścia prawa nie można w każdym przypadku stosować uregulowań nawiązujących do nadużycia prawa procesowego²⁹. Zdaniem M. Uliaszki przepis art. 782¹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie dotyczy kwestii nadużycia prawa procesowego³⁰. Sprzeczność z prawem wniosku o nadanie klauzuli wykonalności nie tylko w przypadkach oczywistych, lecz każdorazowo, prowadzi do negatywnego rozstrzygnięcia. Nadto wbrew wyżej wskazanym twierdzeniom przepisy art. 4¹ k.p.c. i art. 782¹ k.p.c. zostały uchwalone w tym samym czasie. Uzasadnione jest zatem twierdzenie, że celowo nie zostały wprost powiązane.

4. Przestanki odmowy nadania klauzuli wykonalności

Wprowadzenie do postępowania klauzulowego art. 782¹ k.p.c. w drodze nowelizacji wzbudziło zastrzeżenia wśród wielu przedstawicieli doktryny, w szczególności ze względu na utrwalone dotychczas zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie stanowisko, że w przedmiotowym postępowaniu sąd nie jest uprawniony do weryfikowania zasadności i wymagalności roszczeń objętych tytułem egzekucyjnym³¹.

W przedmiotowej regulacji został nałożony na sąd nowy obowiązek, sprowadzający się do każdorazowej oceny, czy w świetle okoliczności sprawy wnioski o nadanie klauzuli wykonalności nie jest sprzeczny z prawem bądź czy nie zmierza do obejścia prawa, a nadto czy z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika,

²⁹ F. Zedler, op. cit., s. 497.

³⁰ M. Uliaszka, op. cit., s. 500.

³¹ A. Marciniak, *Komentarz do art. 782¹*, [w:] A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 4: *Komentarz. Art. 730–1095¹*, Warszawa 2020.

że objęte tytułem wykonawczym roszczenie nie uległo przedawnieniu³². Uwzględniając zarówno istotę, charakter prawny, jak i zakres kognicji sądu w postępowaniu klauzulowym, należy uznać, że dwie pierwsze podstawy odmowy nadania klauzuli wykonalności ustanowione w art. 782¹ § 1 pkt 1 k.p.c. (tj. sprzeczność wniosku z prawem oraz złożenie wniosku w celu obejścia prawa) mają charakter procesowy, a tym samym podlegają badaniu tylko w tym aspekcie. Trzecia z nich, ujęta w art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. (tj. przedawnienie), ma natomiast charakter materialnoprawny³³. Zdaniem I. Gil³⁴ przedmiotowe uregulowanie jest następstwem dostrzeżenia przez ustawodawcę problemu występującego w praktyce, związanego z nadawaniem klauzuli wykonalności nawet wtedy, gdy roszczenie objęte tytułem wykonawczym jest przedawnione lub zostało już w rzeczywistości zaspokojone, a także gdy w ogóle nie powinno być spełnione w drodze przymusu państwowego.

W literaturze przyjmuje się powszechnie, że w postępowaniu klauzulowym niedopuszczalne jest badanie prawidłowości i zasadności orzeczenia wydanego przez sąd, a kwestie te powinny być rozstrzygane wyłącznie w postępowaniu rozpoznawczym. Zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny³⁵ przedmiotowa regulacja jest zredagowana wadliwie, nie precyzuje bowiem zakresu tytułów egzekucyjnych, co do których możliwa będzie odmowa nadania klauzuli wykonalności.

Tym samym należy uznać, że odmowa ta może dotyczyć wszystkich tytułów egzekucyjnych, w tym również tytułów jurysdykcyjnych. Zapewne jednak należałoby przyjąć, mimo że z art. 782¹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wynika to wprost, że omawiana regulacja nie znajduje

³² Ta ostatnia powinność niewątpliwie stanowi rezultat wprowadzonych przez ustawodawcę modyfikacji w odniesieniu do instytucji przedawnienia roszczeń (zwłaszcza tych poczynionych w sferze roszczeń dochodzonych przeciwko konsumentowi). Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 782¹*, [w:] A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019.

³³ A. Marciniak, *Komentarz do art. 782¹*; H. Pietrkowski, op. cit., s. 839–840.

³⁴ I. Gil, *Komentarz do art. 782¹*, [w:] E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2021.

³⁵ I. Woźniak, *Komentarz do art. 782¹*, [w:] J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 445–446.

zastosowania do wniosków o nadanie klauzuli wykonalności będących orzeczeniami sądu³⁶. Zastosowanie takiego rozwiązania oznaczałoby, że sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności będzie uprawniony do ponownej oceny zasadności roszczenia objętego tytułem egzekucyjnym, który to tytuł stanowi prawomocne orzeczenie sądu, a zatem korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Natomiast zgodnie z jednolitym stanowiskiem orzecznictwa postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności (pozytywne lub negatywne) nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej³⁷. Wobec powyższego oddalenie wniosku w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności na gruncie art. 782¹ § 1 pkt 1 k.p.c. także z takowej powagi rzeczy osądzonej nie korzysta.

Odnosząc się do przedawnienia roszczenia, należy zasignalizować, że zgodnie z dyspozycją art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności, jeżeli z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo przedawnieniu, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, iż doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia. Tym samym trzeba uznać, że jeśli wierzyciel nie przedstawi dokumentu, z którego bezpośrednio wynikać będzie, iż w sprawie doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia – sąd wniosek oddali³⁸. Ustawodawca wszakże, biorąc pod uwagę interes wierzyciela, złagodził ten skutek, wprowadzając art. 782¹ § 2 k.p.c., zgodnie z którym prawomocne oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie pozbawia wierzyciela prawa do wystąpienia z powództwem o ustalenie, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu. Nie dotyczy to jednak sytuacji, gdy wierzycielowi przysługuje dalej idące

³⁶ Nie dotyczy to pozasądowych tytułów egzekucyjnych i ugód sądowych. Zob. M. Uliasz, op. cit., s. 499.

³⁷ Uchwała SN z dnia 28 października 2010 r., III CZP 65/10, LEX nr 610125.

³⁸ W praktyce zdarzają się sytuacje, że sądy bardzo długo rozpoznają wnioski o nadanie klauzuli wykonalności, a więc teoretycznie może dojść do przedawnienia roszczenia wskutek opieszałości sądu. Tym samym, w związku z przedmiotową regulacją, w takim przypadku to wierzyciel poniesie negatywne skutki w postaci oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. Zob. I. Gil, *Komentarz do art. 782¹*.

roszczenie. Zdaniem Z. Woźniaka przywołana regulacja jest zbyt liczna, a co więcej – wadliwie zrehabilitowana, co wynika zwłaszcza z faktu, że oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności nie stanowi przeszkody w ustaleniu w innym trybie, iż roszczenie nie jest przedawnione (trybem tym bez wątpliwości może być powództwo o ustalenie prawa na gruncie art. 189 k.p.c.)³⁹.

Podsumowanie

Ideę wprowadzenia do postępowania klauzulowego przedmiotowego unormowania zasadniczo należy ocenić pozytywnie. W Kodeksie postępowania cywilnego dotychczas brakowało unormowania pozwalającego na stosowanie klauzul porządku publicznego w odniesieniu do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. W konsekwencji braku stosownych regulacji sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności nie miał uprawnień do opiniowania, czy roszczenie objęte tytułem egzekucyjnym nie jest sprzeczne z prawem albo czy nie ma na celu obejścia przepisów prawa. Wprowadzenie przez ustawodawcę do postępowania klauzulowego dyspozycji art. 782¹ § 1 k.p.c. niewątpliwie uzupełniło tę lukę, pozwalając sądowi na dokonanie stosownej weryfikacji.

Ponadto ustawodawca w istocie dał sądowi orzekającemu w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności nowy instrument procesowy, pozwalający przedmiotowy wniosek oddalić (a nie, jak niewłaściwie w przepisie tym określono, „odrzucić”). Jeśli wniosek ten faktycznie nie może zostać uwzględniony, to sąd niewątpliwie winien go oddalić, a nie odmawiać nadania klauzuli wykonalności. Postępowanie klauzulowe powinno chronić przed potencjalnym nieuprawnionym nadaniem klauzuli wykonalności. Inaczej bowiem może dojść do nadużycia uprawnień procesowych.

³⁹ I. Woźniak, op. cit.

Abuse of procedural law and refusal to append the enforcement clause

Summary

The issue of abuse of procedural law in enforcement-warrant proceedings has already been the subject of research. However, until now in the procedural law system there has not been any provision which by means of a linguistic interpretation would allow for deriving the legal norm that would make it possible to use the public policy clauses in order to perform the assessment of an application for declaration of enforceability of enforcement orders. Implementation of a new article, (Article 782¹ of the Code of Civil Procedure) which establishes three new legal grounds for refusal to append the enforcement clause undoubtedly filled out the existing gap. As a result, the court has the right to assess whether the claim under the writ of execution is legal, is not intended to circumvent the law or is not time-barred. Although the new regulation is inaccurately formulated, its aim merits approval.